

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 19. travnja 2023.

Analiza presude

Z. protiv Hrvatske
zahtjev br. 21347/21

povreda čl. 8. Konvencije – pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

*Hrvatski sudovi nisu odgovorili na ključne tvrdnje podnositelja
za utvrđivanje nezakonitosti zadržavanja njegove djece u Hrvatskoj
te dali relevantne i dostatne razloge za svoje odluke,
čime su povrijedili podnositeljevo pravo na poštovanje obiteljskog života*

Zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud), 1. rujna 2022. utvrdio je da su hrvatski sudovi podnositelju zahtjeva povrijedili pravo na poštovanje obiteljskog života.

Podnositelj zahtjeva i njegova izvanbračna partnerica, oboje hrvatski državljani, roditelji su četvero djece koja su rođena u Hrvatskoj. Veza podnositelja i njegove partnerice (dalje: majka djece ili majka) okončana je u listopadu 2018. godine kada je otac, uz majčinu suglasnost, odveo djecu u Njemačku, gdje se samostalno brinuo o njima i gdje su djeca imala prijavljeno boravište. U srpnju 2019. majka je opozvala suglasnost te ih je u kolovozu iste godine dovela natrag u Hrvatsku te odbila naknadno vratiti u Njemačku nakon ljetnih praznika. Pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu (dalje: „OGS“) podnositelj je potom pokrenuo postupak za povratak djece u Njemačku tvrdeći da je majka nezakonito zadržala djecu u Hrvatskoj. Pritom se pozvao na Hašku konvenciju o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (dalje: Haška konvencija o otmici djece), kao i na Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003 o nadležnosti, priznanju i ovrsi sudskih odluka u bračnim predmetima i u postupcima o roditeljskoj odgovornosti (dalje: Uredba Bruxelles II bis). OGS je odbio podnositeljev zahtjev za povratak djece utvrdivši da su u vrijeme podnošenja zahtjeva djeca imala uobičajeno boravište u Njemačkoj, zbog čega je za ocjenu je li njihovo zadržavanje u Hrvatskoj predstavljalo povredu prava podnositelja na roditeljsku skrb mjerodavno njemačko pravo. Budući da je njemačkim Građanskim zakonikom bilo propisano da majka djece rođene izvan braka ima samostalnu roditeljsku skrb, osim pod određenim uvjetima koji u ovom predmetu nisu bili ispunjeni, OGS je zaključio da majčino zadržavanje djece u Hrvatskoj nije bilo protupravno odredbama Haške konvencije o otmici djece. Protiv rješenja OGS-a podnositelj je podnio žalbu ističući da je roditeljsku skrb stekao automatski prema hrvatskom

pravu¹. Nadalje je naveo da to pravo nije mogao izgubiti činjenicom preseljenja djece u Njemačku, jer bi to bilo protivno Haškoj konvenciji o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece (dalje: „Haška konvencija o nadležnosti“). Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbu i potvrdio prvostupanjsku odluku pri čemu se nije očitovao na tvrdnje podnositelja koje se temelje na Haškoj konvenciji o nadležnosti. Ustavnu tužbu podnositelja Ustavni sud je 2021. odbio, utvrdivši da zadržavanje djece u Hrvatskoj nije bilo nezakonito te da su domaći sudovi za svoje odluke dali relevantne i dostatne razloge.

Pred Europskim sudom podnositelj zahtjeva prigovorio je da su odbijanjem zahtjeva za povratak njegove djece u Njemačku hrvatski sudovi povrijedili njegovo pravo na poštovanje obiteljskog života zajamčeno člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

U svojoj dosadašnjoj praski Europski sud je utvrdio da se u predmetima koji se bave međunarodnom otmicom djece državama članicama nameće obveza tumačiti članak 8. Konvencije u svjetlu zahtjeva koji su predviđeni Konvencijom o pravima djeteta² i Haškom konvencijom o otmici djece te relevantnim pravilima i načelima međunarodnog prava primjenjivim u odnosima između ugovornih strana poput Haške konvencije o nadležnosti i Uredbe Bruxelles II bis (*Demir i Baykara protiv Turske* [VV], stavak 67.). Opisani pristup uključuje kombiniranu i skladnu primjenu međunarodnih instrumenata, a posebno Konvencije i Haške konvencije o otmici djece, vodeći računa o njihovoj svrsi i utjecaju na zaštitu prava djece i roditelja. Haška konvencija o otmici djece najbolji interes djeteta povezuje s ponovnom uspostavom *statusa quo* putem odluke kojom se nalaže hitan povratak djeteta u njegovu državu uobičajenog boravišta u slučaju protupravne otmice. Iznimno, odbijanje vraćanje djeteta u državu njegovog uobičajenog boravišta može biti opravdano iz objektivnih razloga koji odgovaraju interesima djeteta, a koji su predviđeni Haškom konvencijom o otmici djece. No u cilju skladnog tumačenja Konvencije i Haške konvencije o otmici djece, nacionalni sudovi koji odlučuju o pitanju povratka djece moraju donijeti odluku koja je dovoljno obrazložena i detaljna, navodeći posebne razloge svoje odluke u okolnostima predmeta, a kako bi Europski sud mogao ispitati te sporne činjenice u svjetlu članka 8. Konvencije (*Neulinger i Shuruk protiv Švicarske* [VV], stavak 133.). To omogućuje Europskom sudu, čija zadaća nije zauzimanje mjesta nacionalnih sudova, provođenje europskog nadzora koji mu je povjeren (*Vladimir Ushakov protiv Rusije*, stavak 83.).

Analizirajući predmet podnositelja kroz prizmu negativnih obveza države temeljem članka 8. Konvencije, Europski sud je utvrdio da je rješenje OGS-a, kojim je odbijen podnositeljev zahtjev za povratak djece, nesumnjivo predstavljao miješanje u pravo podnositelja na poštovanje njegova obiteljskog života.

Slijedom navedenog Europski sud je proveo test razmjernosti, ispitujući je li predmetno miješanje:

- i) bilo zakonito;
- ii) imalo legitiman cilj; te

¹ Prema Obiteljskom zakonu (NN 116/2003 ... 103/2015), koji je bio na snazi u trenutku kad su sva podnositeljeva djeca rođena, oba roditelja djeteta (bez obzira je li dijete rođeno u braku ili ne) stječu roditeljsku skrb zajedno po sili zakona.

² Konvencija o pravima djeteta usvojena 20. studenoga 1989. godine

iii) bilo nužno u demokratskom društvu.

Prihvatajući da je miješanje imalo legitiman cilj, zaštite prava i sloboda drugih – točnije prava podnositeljeve djece, Europski sud je zakonitost miješanja odlučio ispitati zajedno s njegovom nužnosti u demokratskom društvu.

U tom cilju, Europski sud je analizirao odluke hrvatskih sudova koji su odlučivali u nacionalnom postupku podnositelja zahtjeva te je utvrdio da se Županijski sud u Zagrebu uopće nije osvrnuo na tvrdnju podnositelja da je imao roditeljsku skrb nad svojom djecom te da ju nije mogao izgubiti preseljenjem u Njemačku jer bi to bilo protivno Haškoj konvenciji o nadležnosti.

Također, Ustavni sud, iako je razmotrio prethodno navedene argumente podnositelja i pozvao se na članak 7. Haške konvencije o nadležnosti, ni na koji način nije objasnio zašto je taj članak mjerodavan za odbijanje ustavne tužbe podnositelja. No, kako su predmetne tvrdnje o roditeljskoj skrbi i uobičajenom boravištu djece bile relevantne za utvrđivanje opravdanosti zadržavanje djece od strane njihove majke, u smislu citiranih međunarodnih instrumenta, po svojoj prirodi i važnosti zahtijevale su konkretan i izričit odgovor. S obzirom da je Europski sud u svoj prethodnoj praksi ([X protiv Litve](#) [VV], stavci 106.-107.) već sudio da nedostatak obrazloženja u rješenju o odbijanju ili prihvaćanju prigovora na povratak djeteta temeljem Haške konvencije o otmicama djece može biti protivno članku 8. Konvencije, *mutatis mutandis* ta se pretpostavka primjenjuje i na obrazloženje odluke koja se odnosi i na pitanje primjenjivosti Haške konvencije o otmici djece. Naime, u protivnom bi domaći sudovi lako mogli zaobići obvezu obrazloženja svoje odluke na način da bi samo utvrdili da je Haška konvencija o otmici djece neprimjenjiva.

Slijedom navedenog, Europski sud je utvrdio da razlozi koje su hrvatski sudovi naveli kako bi opravdali miješanje u podnositeljevo pravo na poštovanje njegova obiteljskog života nisu bili relevantni i dostatni te stoga niti u skladu s postupovnim zahtjevima predviđenim člankom 8. Konvencije.

No, iako je utvrdio povredu prava na poštovanje obiteljskog života podnositelja, Europski sud je posebno istaknuo da se presuda u ovom predmetu ne može tumačiti na način da se od Hrvatske zahtijeva da djecu podnositelja vrati u Njemačku ([Adžić proti Hrvatske \(br.2\)](#), stavak 96.).

Za utvrđenu povredu Europski sud je podnositelju dodijelilo 11.000 EUR na ime pretrpljene nematerijalne štete te dodatnih 1.100 EUR na ime troškova postupka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2023. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava